Черкаският и Каневски митрополит Теодосий: За да защитим вярващите, трябва да използваме онези инструменти, които съществуват в днешния свят

Служба «Комуникация» на ОВЦС, 02.07.2024. *В беседа с кореспондент на портала «Православная жизнь» съпредседателят на международното правозащитно обединение «Църквата против ксенофобията и религиозната дискриминация» Черкаският и Каневски митрополит Теодосий се изказа по теми като това, струва ли си православните християни да се занимават с правозащитна дейност, в това число и на международно ниво, как това се получава на практика и в частност при търсене на правна помощ за подложените на гонения архиереи, клирици и миряни на Украинската православна църква. Пример за такова гонение е и самият владика Теодосий. На 27 юни 2024 г. съдът* ***реши*** *да го постави отново под денонощен домашен арест, против него са заведени няколко дела. На същия ден* ***беше продължена и мярката за неотклонение*** *под формата на домашен арест на Запорожкия и Мелитополски митрополит Лука.*

– Ваше Високопреосвещенство, порталът «Православная жизнь» редовно отразява дейността Ви по защита на правата на вярващите от Украинската православна църква на ниво международна общност. Нека поговорим днес по-подробно за това.

– Бих предложил в началото да се спрем върху някои духовни аспекти на «защитата на правата» на вярващите. Преди всичко това е мое пастирско задължение и пастирски дълг – да браня моето духовенство и паство не само с молитва и слово на утеха, но и с онези средства, които са налице в съвременния свят. Та нали и овчарят също брани стадото си не само с добра дума, молитва и свирене на кавал, но и като се бори с вълците-грабители, когато те се появят…

Вероятно у някои хора може да се появи въпросът: доколко има полза от това? И струва ли си изобщо православните християни да се занимават с правозащитна дейност? Не противоречи ли това на твърдението, че «всичко е в Божиите ръце»? Може би когато сме изправени пред гонения, преследвания, масови превземания на нашите храмове, ние трябва да се смирим и да търпим, без да предприемаме никакви действия?

Да, това също е един възможен път. Но един такъв избор според мен можем да направим само по отношение на себе си, когато сме свободни от отговорност за живота и спасението на другите, когато не просто сме подложени на гонения, но вече вървим по пътя към Голгота. Това е пътят на Кръста, чиито обстоятелства ограничават възможностите ни да браним себе си и другите. И мнозина вярващи миряни, свещеници и митрополити, арестувани или хвърлени в затвора, фактически вече носят този Кръст, понасяйки търпеливо тежките обстоятелства и условия, в които са поставени, с молитва и благодарност към Бога.

Ала какво да правим, когато имаме възможността да помогнем на ближните си със своя талант, професия, парични средства, лични усилия? Според мен сме длъжни да използваме инструментите, които съществуват в съвременния свят. Много от инструментите, които могат да се използват за защита на Църквата, например правото, са създадени от хората, за да турят юзда на злото, да намалят насилието, да ограничат произвола.

– Може да се появи въпросът: нима светите изповедници са вървели по пътя на юридическата борба за себе си и за паството си, съпротивлявайки се срещу гонителите, бранейки се в съда?

– Разбира се. Така е правел свети апостол Павел, така са постъпвали и много други светии през тежки времена на гонения, например преподобните Иов и Амфилохий Почаевски, светителят Лука Кримски.

Да помислим за примера на светиите, попадали в аналогични, а често пъти и в по-тежки ситуации. Въпреки това те не се отказвали от светските начини за защита на интересите на Църквата. Преподобният Иов Почаевски, както знаем, 11 години е бранел лично или чрез

адвокати правата на Почаевската лавра в съдилищата на полско-литовското кралство и в други съдебни инстанции. Историческите материали свидетелстват, че дори той, този железен човек, се е нуждаел след това от възстановяване на силите, оттеглял се е в изолация, предавал е пълномощията за водене на дела на адвокатите си. Известни са и действията на св. Николай Чудотворец, който се е борел с юридически методи за намаляване на данъците за своя град, бранейки интересите на своята епархия, духовенство и паство.

Можем да онагледим това с цитати по тази тема от кандидатската дисертация на Блаженейшия митрополит Онуфрий «Пастирското служение на преподобния Иов, игумен Почаевски»: «Многогодишният съдебен процес на преподобния Иов срещу Фирлей е една доста своеобразна страна на неговата пастирска дейност, непривична за нас. Готови сме да си представим духоносния старец-игумен застанал на молитва, поучаващ братята, отдаден на физически труд или други подобни неща, ала не и обикалящ по съдилища, зает с казуистични спорове за някоя буква на закона, пък и изобщо с присъствието си вписан в мъртвешко-бездушната атмосфера на канцеларското царство… От 1630 г. насетне, въпреки твърде рестриктивните условия, в които са поставени по това време православните манастири в полско-литовската държава, преподобният Иов води безкрайни съдебни дела, явява се лично в съдилищата в качеството на представител на манастира, показва удивителна енергия и настойчивост; и тъй като повечето такива дела са изпращани в Люблинския кралски трибунал, то и там Преподобният става добре познат… Многобройните съдебни дела, водени от преподобния Иов, са неделима част от неговата пастирска дейност, от онова бреме, което той поема в името на своето послушание към Бога… В тази трудна и напрегната борба Почаевският игумен е подпомогнат от качествата, които е придобил в резултат на своя продължителен и суров подвиг: непоколебима вяра в Божията помощ и в неизбежната победа на правдата, търпение и пастирска мъдрост».

Ала не само спорът с Фирлей е налагал съдебна защита: «Преподобният Иов води с успех и други съдебни дела… главно по въпроси, свързани със завещания. Някои благочестиви благородници завещавали на манастира определени суми, а наследниците отказвали да ги предадат. Преподобният Иов се съдел с тях и почти винаги печелел делата… Трябва да отбележим, че духоносният Почаевски игумен води тези съдебни дела не заради материални придобивки, а за да заздрави положението на манастира и да покаже силата на православната вяра. И наистина, можем само да се чудим на това как Почаевският манастир през тези толкова мъчни времена успява да запази и да защити сред стените си Православието, докато много други манастири във Волинско – Дубненските “Христос Спасител” и “Въздвижение на Кръста”, Дерманският “Света Троица”, Жидичинският и други – приемат унията».

– Доста убедителни исторически примери! Владико, кажете с какво се занимава днес международната правозащитна организация «Църквата против ксенофобията и

дискриминацията», сред чиито създатели сте и Вие?

– Правозащитният алианс «Църквата против ксенофобията и дискриминацията» продължава активно да работи и е донесъл вече твърде много реални плодове и резултати в юридическата, информационната, съдебната сфери. Използвайки случая, искам да споделя нещо много позитивно: един от ключовите участници в нашия Алианс – Ловчанският митрополит Гавриил влезе в числото на тримата кандидати за българския Патриаршески престол. За нас това е голяма радост и чест (на 30 юни 2024 г. на българския Патриаршески престол беше избран Видинският митрополит Даниил – бел. ред.)

Колкото за текущата дейност на Алианса, то, струва ми се, най-главната новина към този момент е решението за създаване на Център за правна помощ, който ще предоставя международна защита на православните християни от различни Поместни църкви по света.

Центърът ще привлича вниманието на хората по света към нарушените права на религиозните общини на Украинската православна църква, ще организира юридическа и международна защита както на национално, така и на международно ниво, включително като провежда кампании в медиите и води преговори на международни платформи като ООН, правозащитните платформи в Женева и политическите платформи в Ню Йорк, в Европейския парламент в Брюксел и Страсбург, в структурите на Съвета на Европа.

Нашите адвокати имат съответните акредитации, които им дават правото да се изказват на заседанията на тези институции, да подават документи и да се срещат с упълномощените международни служители. По такъв начин религиозните организации и отделните вярващи от Украинската православна църква могат да изпращат своите жалби, предложения и искания за помощ на адреси, които ще предоставя след това интервю.

Напомня, че Алиансът беше създаден в деня, в който се чества паметта на св. Николай Чудотворец – 19 декември 2023 г., а в състава му влязоха авторитетни архиереи, в частност Черногорският и Приморски митрополит Йоаникий от Сръбската православна църква, Бостърският митрополит Тимотей и Севастийският архиепископ Теодосий от Йерусалимската патриаршия, Берлинският и Германски митрополит Марк – първи вицепрезидент на Архиерейския Синод на Руската задгранична църква, Ловчанският митрополит Гавриил от Българската православна църква.

Повече информация можете да намерите на **сайта на Алианса**.

– Владико, как на практика се извършва международната правозащитна дейност?

– Преди всичко трябва да обясним, че такива платформи като Съвета на ООН за правата на човека, Комитета на ООН по правата на човека, специалните докладчици на ООН, са най-малко ангажирани в системата на ООН. Те са и най-обвързани с юридическия регламент, т.е. с процедурите, задължаващи ги да разглеждат оплаквания във връзка с нарушени човешки права. С други думи, съществуват международни структури, които работят аналогично на съдебната система. Това значи, че както съдът е длъжен да реагира на подаден иск и да заведе дело, така и тези международни платформи са длъжни да реагират, ако получат конкретни оплаквания.

Ала има и друга една особеност: ако такива оплаквания не постъпят или пък постъпят, но без да отговарят на установената форма или без да са подкрепени от последвала преговорна и (в добрия смисъл на думата) лобистка дейност, то те остават без движение и не водят до съществени резултати.

Онези, които искат да получат защита, трябва да подават конкретни жалби по конкретни дела. В момента в международната система не съществува механизъм, по силата на който структурите на ООН или други международни институции трябва да се занимават с дела за нарушени човешки права по собствена инициатива, с изключение на някакви много общи теми или лобирани от определени сили въпроси.

– Твърди се, че много западни структури, в това число и ООН, са под влиянието на антихристиянски кръгове и там справедливост не можеш да намериш. Така ли е в действителност?

– Според мен изобщо не е така. Със сигурност никой не контролира стопроцентово тези международни платформи. Те са поле за борба, и задачата на православните организации днес е да си осигурят постоянно присъствие там, и то не само по въпросите, свързани с конкретни нарушения, но и по въпроси с идеологически характер, свързани със защитата на християнските ценности. Именно чрез тези структури, до голяма степен поради отсъствието на представители на православните християни, бяха прокарани чужди на християнството концепции за правата на ЛГБТ-общностите, правото на аборт, евтаназия и т.н.

Развитието на тези идеи и постепенната ерозия на правото и правосъзнанието при държавните лидери от различни страни се осъществи именно чрез постепенна и бавна, но системна работа на различни НПО-та, финансирани от частни поръчители. Нашата задача е да създадем християнска противотежест на техните действия.

– Надявам се, че ще имаме възможност да обсъдим тази важна тема. Нека обаче се

върнем към въпроса за защитата на Украинската православна църква.

– УПЦ и някои други църкви се оказаха в момента в ситуация, когато натискът на държавата се изразява в намесата ѝ в каноничните и организационни въпроси на църковните юрисдикции. Освен това противоречащата на правото и законността активност на властите е съсредоточена главно върху въпросите с имуществен характер и върху наказателни преследвания за едни или други изказвания. Именно това се върши активно в момента в Украйна, Естония и редица други страни.

Благодарение на тази особеност и на високата степен на юридическа регламентираност на изброените от мен международни платформи ние можем да разчитаме на резултати, аналогични на присъдите, издавани от съдебни инстанции. И дори още по-ефикасни, защото съвещателният процес в ООН предполага широка международна публичност.

Най-ефикасен израз на това са делата, засягащи преследването на конкретни хора за тяхната правозащитна, религиозна или журналистическа дейност. При дела от този роди държавата правонарушител или отделните длъжностни лица – чиновниците, нарушаващи правата на човека – искат само едно: за тези неща да се говори колкото се може по-малко на международно ниво.

– Доколко тази дейност може да повлияе на преследванията срещу вярващите?

– Искам да подчертая, че ние не храним илюзии. Международните инструменти, с редки изключения, не са средство за прекратяване на нарушенията на човешките права в съвременните условия. Те са по-скоро средство за профилактика на влошаването на ситуацията, за сдържане на политиката на преследвания, за привличане на международно внимание към проблема, за даване на широка публичност, при което управляващите трябва най-после да осъзнаят необходимостта от прекратяване на незаконните репресии. Колкото за персоналните дела, особено ако става дума за наказателни преследвания, то тук ситуацията е малко по-добра, защото когато международните функционери започват да задават въпроси по конкретни случаи, има шанс за подобряване на положението на даден конкретен човек в конкретна ситуация, било за освобождаването му, било за подобряване на режима, прекратяване на мъченията или за постигане на някакъв друг компромис с държавата нарушител. Именно по тази схема се осъществява процесът на защита в много международни кампании за освобождаване на политически затворници, правозащитници и журналисти. Всички подобни мероприятия обаче обикновено изискват значителни усилия и време.

За да се постигне това, трябва да се извърши конкретна юридическа работа както на национално, така и на международно ниво. Не е достатъчно просто да говорим по медиите, да се

изказваме на някакви интернет-ресурси – това няма да доведе до резултат и в повечето случаи дори не може да подобри ситуацията. Когато самата държава нарушава човешките права, мъчно може да се стигне до бърз резултат. От друга страна, при работа с държави, които са чувствителни към международна критика и оценка от страна на международните структури, именно дипломатическото ниво и нивото на международното право си остават практически единственият начин за получаване на реална защита.

– Ами нашият случай? Какво трябва да направим ние, за да защитим Църквата и вярващите в Украйна?

– В украинските въпроси могат да ни помогнат именно нашите правозащитни организации, защото благодарение на техните акредитационни възможности и на професионалната международна юридическа подкрепа, която притежават, те могат да докладват за нарушените ни права на професионално дипломатическо международно ниво. Техните заявления се публикуват на сайта на ООН и в системата на центъра за документация, те знаят как да осигурят циркулирането на тези документи в международната система и къде може да се разчита на възможно най-ползотворна реакция от страна на служителите в международните институции.

– Можете ли да дадете конкретен пример?

– Например, за изказванията си на 56-тата сесия на Съвета на ООН за правата на човека нашите неправителствени организации резервираха 18 слота (предварителни заявки) по различни теми, включително Украйна, палестинските територии, борбата с дискриминацията, доклада на върховния комисар на ООН за Украйна, интерактивния диалог със специалните докладчици на ООН за свободното изразяване на убежденията и др.

В рамките на изброените теми има различни възможности. Ще изброя точка по точка мероприятията и въпросите, които могат да бъдат повдигнати на тях:

1. При обсъждането на доклада на върховния комисар на ООН по правата на човека относно положението с правата на човека в Украйна и на предварителния доклад на генералния секретар на ООН относно ситуацията в Крим (9 юли 2024 г.) е възможно устно изказване и личен контакт с върховния комисар на ООН по правата на човека и с неговите функционални сътрудници. Между другото, понякога контактът с функционалните сътрудници може да донесе по-голям резултат, отколкото общуването с чиновници от първостепенна величина.

Могат да бъдат повдигнати и въпроси, засягащи правата на човека, и политически теми, свързани с правото, в това число и общи въпроси. Върховният комисар на ООН по правата на

човека е длъжен да обръща внимание буквално на всички въпроси и ситуации. Но за това е нужна постоянна документална дипломатическа работа, изказвания на заседанията, подаване на писмени заявления и жалби.

2. Интерактивният диалог със специалния докладчик на ООН за правото на свободно изразяване на мнения и убеждения (26 юни 2024 г.).

Могат да бъдат повдигнати въпроси, свързани с наказателните дела против митрополитите и вярващите на УПЦ, журналистите, както и със ситуациите, при които се ограничава правото на свободно изразяване на мнения.

3. Интерактивният диалог със специалния докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите (24 юни 2024 г.).

Могат да бъдат повдигнати въпроси, свързани с незаконните действия спрямо адвокатите и натиска срещу съдиите или със ситуацията на невъзможност за независимо правосъдие, в която съдиите у нас днес биват много често поставени.

4. Интерактивният диалог със специалния докладчик на ООН за свободата на събранията и асоциациите (27 юни 2024 г.).

Могат да бъдат повдигнати въпроси, свързани с това, че у нас не може да бъде реализирано правото на събрания на организациите на Украинската православна църква както в ситуациите с принудително прехвърляне на нашите общини към други конфесии, така и при провеждането на открити публични мероприятия.

5. Интерактивният диалог със специалния докладчик на ООН за крайната бедност и правата на човека (2 юли 2024 г.).

Могат да бъдат повдигнати въпроси за разрушената от войната икономика на Украйна и необходимостта от оказване на по-съществена хуманитарна подкрепа.

6. Общият доклад на върховния комисар на ООН по правата на човека, в който той се отчита за годината (19 юни 2024 г.).

7. Интерактивният диалог със специалния докладчик на ООН за противодействието на расизма, расовата дискриминация, ксенофобията и всички форми на нетолерантност – тематика, твърде актуална за днешна Украйна.

– Впечатляващо! Вижда се, че тепърва ни предстои да свършим много работа в защита на нашата Църква и православните ценности в света.

– Точно така е. Особено силно е вниманието на правозащитниците към такива болезнени теми като враждата по религиозен признак, въпросите на езика, масовите нарушения на правата на вярващите в различни страни. Както се казва, пълният спектър на болестите на съвременното общество.

В качеството на равносметка трябва да кажем, че във всички тези отношения нашият Международен правозащитен алианс «Църквата против ксенофобията и дискриминацията» може да работи както по даден конкретен случай, така и по проблемите на една или друга страна. Разбира се, преди започването на необходимите действия ще се извърши анализ на политическата и правна ситуация във въпросната страна, ще се формира съответна пътна карта на действията по този въпрос. По един подобен начин, но с някои специфични особености, може да се работи и на важни платформи, например в Европейския парламент, Съвета на Европа, или в контакт с упълномощените органи на други страни, компетентни да защитават на международно ниво правата на човека.

Използвам случая, за да поканя всички хора с добра воля, Православните църкви, правозащитните организации и всички, които се интересуват от защита на човешките права, от защита на правата на Православните църкви по света, да участват в тази работа. Изпращайте ни вашите въпроси и предложения. Ако пък желаете да допринесете финансово за защитата на Православните църкви, изпращайте вашите дарения чрез линка, която ще оставим след интервюто. Ще насочим тези средства за защита на правата на православните християни.

– Сърдечно Ви благодаря, Ваше Високопреосвещенство, за тази разгърната и подробна беседа. В заключение кажете няколко пастирски слова на редакцията и читателите на портала «Православная жизнь».

– Желая на всички читатели на «Православная жизнь», на всички православни християни в Украйна да не падат духом и да не унират от това, което се върши около нас. Такива неща е имало и ще има. Господ през тези дни ни дава възможността да поопитаме, така да се каже, «на вкус» горчивината на гоненията срещу Църквата. Тези дни скоро ще отминат. Много скоро ще отминат. А това значи, че Господ непременно ще ни даде след това да вкусим и радостта на Неговото избавление, и радостта на победата на доброто над злото. И радостите, и утешенията ще бъдат тогава много повече, отколкото горчилката днес. Трябва само мъничко да потраем, да се надяваме на Бога, да не роптаем, да не се предаваме и да не отпускаме ръце.

Интервюто взе дякон Сергий Герук

Източник: https://mospat.ru/bg/news/91954/